

SOCIALPAKETET

Förhandlingsresultat 12.11.2001

INNEHÅLL

1. Överenskommelse om utvecklande av den privata sektorns arbetspensioner
2. Protokollanteckningar över pensionsförhandlingarna
3. Utvecklandet av arbetslöshetssystemet
4. Regeringens ställningstagande för att främja sysselsättningen, att utveckla arbetskraftens kompetens och för att få arbetskraften att stanna längre kvar i arbetslivet

ÖVERENSKOMMELSE OM UTVECKLING AV DEN PRIVATA SEKTORNS ARBETSPENSIONER

1 Bakgrund

Arbetsmarknadens centralorganisationer har träffat en principöverenskommelse om att utveckla arbetspensionerna inom den privata sektorn. Målet är att införa nödvändiga ändringar i arbetspensionssystemet, som är ämnade att uppskjuta den genomsnittliga pensioneringsåldern med 2-3 år och anpassa pensionssystemet till den allmänna ständigt växande livslängden.

Målet att uppskjuta pensionsåldern är i linje med regeringsprogrammet. De förslag i överenskommelsen som gäller förbättring av pensionsskyddet för oavlönade tider har kommit till på uppdrag av statsrådets ekonomisk-politiska ministerutskott.

Med överenskommelsen vill man också skapa förutsättningar för en mera enhetlig och enklare arbetspensionslagstiftning inom den privata sektorn.

Ändringarna gäller framtida intjänandeår och alltså inte redan pensionerades förmåner eller pensionsrätt som tjänats in före lagens ikraftträdelse.

Med principöverenskommelsen som underlag börjar man se över lagstiftningen och samtidigt går man igenom ett flertal tekniska detaljer i anknytning till principbeslutet så att man får till stånd en fungerande helhet. Man gör också en uppskattning av hur de planerade ändringarna kommer att inverka på olika generationers pensionsskydd samt ser till att de ändringar som görs i arbetslöshetsskyddet och pensionssystemet inte samverkar så att en del blir missgynnade och faller igenom systemet. Arbetsmarknadens centralorganisationer följer med hur ändringarna återverkar och är vid behov färdiga att avtala om preciseringar och korrigeringar.

Centralorganisationerna försöker i mån av möjlighet stöda äldre arbetstagare så att de orkar arbeta vidare och samtidigt går man in för kontinuerliga anställningsförhållandena. Detta är i linje med statsrådets eventuella principbeslut om åtgärder för att främja sysselsättningen, att utveckla arbetskraftens kompetens och för att få arbetskraften att stanna längre kvar i arbetslivet.

2 Ålderspensionen

- 2.1 Åldersgränsen för att tjäna in ålderspension utvidgas så att från och med 1.1.2005 kan en person börja tjäna in pension på basis av sin lön när han eller hon fyllt 18 år och fortsätta fram till 68-årsåldern. Arbetspensionsförsäringen gäller inte arbete som utförts före 18 års ålder eller efter 68-årsdagen, och därför tjänar man inte heller in någon pension eller betalar någon arbetspensionsavgift för det. Tillämpningsförfarandena och bestämmelserna ändras så att den försäkrade vid behov kan fortsätta arbeta fram till 68 års ålder.
- 2.2 Den nuvarande allmänna pensionsåldern 65 år ändras till en beräknad pensionsålder. Man kan gå i ålderspension flexibelt mellan 62 och 68 års åldern. Först vid 63 års åldern beviljas ålderspensionen till det belopp man tjänat in.
- 2.3 Mellan 62 och 63 års åldern kan man gå i förtida ålderspension, varvid den intjänade pensionen förtidsminskas med 0,6 % för varje månad som pensionen tas ut i förtid före 63 års ålder, dvs. med 7,2 % för hela det förtida pensionsåret. Förtidsminskningen gäller inte personer som varit på tilläggsdagar med arbetslöshetsdagpenning och går i ålderspension mellan 62 och 63 års åldern. Om ålderspensionen uppskjuts så att den tas ut någon gång efter 68 års åldern höjs pensionen med 0,4 % för varje månad som den uppskjuts, dvs. med 4,8 % för varje uppskjutet år.
- 2.4 Den nuvarande höjda intjäningsprocenten ersätts 1.1.2005 med en bonustillväxtprocent som är 4,5 % i året för dem som är 63 – 68 år. Den som fortsätter arbeta efter att redan ha gått i ålderspension, tjänar dock in pension med 1,5 procent i året, räknat från pensionens början. Efter 63 års åldern är inte arbetslöshetsskyddet längre pensionsgrundande.
- 2.5 I samband med att beräkningen av den pensionsgrundande lönen (pensionslönen) reformeras vill man också frångå samordningen av den privata sektorns arbetspensioner, med undantag av pensioner på basis av trafik- och olycksfallsförsäkringen. Eftersom detta skulle återverka avsevärt på den offentliga sektorns arbetspensionssystem, måste detaljerna i samband med samordningsändringen förhandlas och avtalas i samverkan med företrädarna för det privata systemet och statens och kommunernas pensionssystem.

- 2.6 Ålderspensioner och deltidspensioner beviljas endast för personer som fyllt 63 år.

3 Pensionslönen och koordinering av arbetspensionslagarna

- 3.1 Förhandlingsparterna konstaterar att man på den tid som stått till buds inte kunnat nå fullständig enighet om totalreformeringen av beräkningsregeln för pensionslönen. Efter-som man i övrigt nått enighet om reformerna och deras ikraftträdande är viktigt ur pensionspolitisk synvinkel, har parterna kommit överens om att de övriga reformerna huvudsakligen träder i kraft i början av år 2005, men beredningen av beräkningsregeln för pensionslönen fortsätter utan uppehåll.
- 3.2 I de fortsatta förhandlingarna om hur pensionslönen skall fastställas försöker man nå enighet inom en sådan tidsram att den nya beräkningsregeln kan träda i kraft samtidigt med de övriga reformerna i början av år 2005.
- 3.3 Om man inte kan nå enighet om beräkningsregeln för pensionslönen inom en sådan tid att den nya regeln kan träda i kraft samtidigt med de övriga reformerna i början av år 2005, kommer pensionslönen i anställningar enligt den nuvarande lagen om pension för arbetstagare att räknas från och med år 2005 både enligt de faktiska lönerna och enligt nuvarande system, på basis av lönerna under de tio sista förvärvsåren. När pensionslönen beräknas på basis av de faktiska lönerna bildar man ett fribrev av anställningsförhållandena, dvs. de löner som tjänats in före år 2005. Pensionen beviljas enligt det beräkningsalternativ som ger det fördelaktigaste resultatet ur arbetstagarens synvinkel. Pensionslönekoeficienten för pensioner som beräknas på basis av de faktiska lönerna räknas utgående från att de totala kostnaderna bibehålls oförändrade jämfört med dagens läge. Lönens andel i koeficienten är för närvarande uppskattningsvis 80 %.
- 3.4 Den nya beräkningsregeln för pensionslönen avtalas senast i slutet av år 2008. Regeln börjar tillämpas senast i början av år 2011.
- 3.5 Den nya beräkningsregeln för pensionslönen görs upp på så vis att det kommer att finnas endast en beräkningsregel för den privata sektorn. Samtidigt koordineras också den privata sektorns pensionslagar för arbetstagare, med undantag av lagen om sjömanspensioner, till en enda helhet så att arbetsgivaren kan pensionsförsäkra alla sina anställda genom en enda försäkring. Beräkningsregeln för pensionslönen görs upp på så vis att pensionsbeloppet

inte påverkas av på vilket sätt yrkeskarriären är uppdelad i olika anställningsförhållanden. Beräkningsregeln skall utvecklas så att den ger ett så rättvist pensionsskydd som möjligt på grundval av olika arbetshistorier.

4 Rehabilitering och invalidpensioner

- 4.1 En persons rätt till yrkesrehabilitering på basis av ett konstaterande om att han eller hon riskerar att bli arbetsförmögen skall verkställas. Utkomstskyddet för rehabiliteringstiden skall utvecklas så att det bättre motsvarar arbetslivets behov och skall således avskiljas från den partiella rehabiliteringspenningen och väntetidens rehabiliteringspenning.
- 4.2 Det utbildningsprogram som utvecklats och koordinerats av Arbetspensionsförsäkrarna TELA r.f. för arbetstagare, arbetsgivare samt speciellt för företrädare inom företagshälsovården och personaladministrationen fortgår och effektivteras i samarbete med Institutet för arbetshygien och pensionsanstalterna. Målet är att utbilda arbetsgivarna i att utveckla arrangemangen på arbetsplatsen och arbetsrehabiliteringen tillsammans med arbetstagarna så att de äldre får en reell möjlighet att stanna längre kvar i arbetslivet.
- 4.3 Kvaliteten på rehabiliteringsundersökningsnätet utvecklas i samverkan med Folkpensionsanstalten så att utredningarna i samband med tidig rehabilitering fås snabbt och koordinerat i hela landet. För bedömningar av rehabiliteringsbehovet utvecklar man en ny interaktiv samarbetsform, som också kan användas som stöd vid utredningen av svårbedömbara ansökningar om invalidpension och vid rådgivningen åt personer som fått avslag på sin pensionsansökan.
- 4.4 För invalidpensionernas del övergår man 1.1.2005 till en modell, där pension för återstående tid räknas med i samtliga invalidpensioner. I de fortsatta förhandlingarna skall pensionslönen för invalidpensioner klargöras så att den på ett rimligt sätt återspeglar den stabiliserade lönenivån före arbetsförmågan.
- 4.5 Den återstående tiden räknas fram till 63 års åldern och från och med 50 års åldern växer pensionen för återstående tid med 1,2 % per år.
- 4.6 Alla utgående pensioner skall omräknas med nuvarande pensionsindex, som till 80 procent följer konsumtionsprisnivån och till 20 % lönenivån. För att säkerställa pensions-

nivån för dem som blir arbetsoförmögna vid unga år, höjs invalidpensionen med en åldersbestämd koefficient.

- 4.7 Invalidpensionsreformerna dimensioneras så att utgifterna för invalidpensionerna bibehålls ungefär på nuvarande nivå.

5. Individuell förtidspension och deltidspension

- 5.1 För personer som är födda år 1944 eller senare ersätts systemet med individuell förtidspension genom att de har möjlighet att ta ut ålderspension till beloppet av redan intjänad pension vid 63 års ålder, utan att de behöver vara arbetsoförmögna. Vid bedömningen av 60 år fyllda personers rätt till invalidpension är det den yrkesmässiga aspekten av arbetsoförmågan som blir avgörande då det är fråga om en lång yrkeskarriär, och den påfrestning och utmattning som arbetet medför i kombination med åldersbetingade faktorer gör att det kan anses oskäligt att arbetstagaren fortsätter att arbeta.
- 5.2 Personer som är födda 1946 eller tidigare har möjlighet att gå i deltidspension på nuvarande villkor när de fyller 56 år eller i ett senare skede.
- 5.3 För dem som är födda 1947 eller senare ändras villkoren för deltidspension så att åldersgränsen är 58 år och ålderspensionen tjänas in på basis av deltidspensionen under deltidspensionstiden till ett belopp som är endast hälften så stort som för närvarande.
- 5.4 Om den deltidspensionerade blir arbetsoförmögen, bestäms invalidpensionen på basis lönen för heltidsarbete och självriskan är den samma som när en person övergår från en heltidsanställning till invalidpension.

6. Arbetslöshetspension

- 6.1 För personer, vilkas rätt till tilläggsdagar börjar efter 1.1.2007, ersätts möjligheten att få arbetslöshetspension med reglerad rätt till tilläggsdagar enligt utkomstskyddet för arbetslösa.
- 6.2 Denna nyordning minskar APL-premien och höjer arbetslöshetspremie i motsvarande grad. En självrisktariff byggs in i systemet så att arbetsgivarens ansvar för de äldre långtidsarbetslösa arbetstagarna bibehålls på nuvarande nivå.

7. Intjänande av pension under oavlönade perioder

- 7.1 Det föreslås att regeringen gör upp ett förslag om att förnya pensionsskyddet för oavlönade perioder från och med 1.1.2005 enligt följande riktlinjer:
- 7.2 Perioder med sjukdagpenning och föräldrapenning samt perioder med hemvårdsstöd är pensionsgrundande på basis av den utbetalda dagpenningen eller annan förmån i sådana fall där förmånstiden inte redan i övrigt är pensionsgrundande.
- 7.3 Personer som erlägger slutexamen tjänar in pension på basis av studiepenningen för högst fem år.
- 7.4 Det utreds om det finns andra oavlönade perioder som borde göras pensionsgrundande.
- 7.5 I det skede då pensionen betalas ut erlägger förmånsutbetalaren kostnaderna som den intjänade pensionen gett upphov till.
- 7.6 Kostnadseffekterna styrs inte via folkpensionsavgiften så att arbetsmarknadsparterna blir tvungna att betala för den.

8 Beredskap inför en ökad livslängd

- 8.1 Behovet att höja åldersgränserna för pension utreds genom separata avtal så att en del av den ökade livslängden förläggs till de förvärvsaktiva åren.
- 8.2 I de fortsatta utredningarna undersöker man hur dessa fenomen kan kontrolleras med hjälp av en teknik, där den begynnande pensionens belopp beror på hur den förväntade livslängden utvecklas.

9 Finansiering, beräkningsränta och betalningsnivå

- 9.1 För att minska trycket på att höja arbetspensionspremien, utreds möjligheterna att öka finansieringen av ålderspensionerna för en begränsad tid från och med år 2003.
- 9.2 Fastställandet av beräkningsräntan bestäms på nytt så att den stöder arbetspensionssystemets finansieringsbalans på lång sikt och lämpar sig för alla arbetspensionsanstalter.
- 9.3 Behovet att komplettera ålderspensionsfonderna uppfylls på det sätt som lagen förutsätter. Fastställandet av beräkningsräntan och detaljerna för att komplettera fonderna

avtalas i samband med förhandlingarna om premierna för
år 2002.

Helsingfors 12 november 2001

Finlands Fackförbunds
Centralorganisation FFC rf

Industrins och Arbetsgivarnas
Centralförbund

Funktionärernas Central-
organisation FTFC rf

Servicearbetsgivarna rf

AKAVA rf

UTDRAG UR PROTOKOLLET

Gäller punkt 7

Det beslut som skall fattas får inte försämra eller ändra gällande praxis för att fastställa pensionslönen eller den intjänade pensionen för oavlönade perioder.

12.11.2001

UTVECKLANDET AV ARBETSLÖSHETSSYSTEMET

Inledning

I enlighet med det inkomstpolitiska avtalet (15.12.2000) tillsatte hälso- och socialvårdsmministeriet 9.2.2001 en arbetsgrupp för att utreda behovet av och möjligheterna att utveckla arbetslöshetsskyddet och arbetskraftspolitiken i syfte att främja sysselsättningen. Arbetsgruppen skulle också utreda behovet av specialåtgärder för långtidsarbetslösa med hänsyn till tryggheten av deras utkomst. Gruppen skulle vidare undersöka om det var nödvändigt att göra strukturella ändringar i arbetslöshetsskyddet med avseende på arbetshistorien eller andra grundläggande faktorer. Även sammanjämkningen av dagpenningen och förvärvsinkomsterna skulle omprövas. Arbetsgruppen skulle samtidigt beakta de utredningar och förslag som gruppen för utredning av arbetslöshetsskyddet och arbetskraftspolitiken (STM 2000:13) lagt fram.

I enlighet med det inkomstpolitiska avtalet höjs den inkomstrelaterade dagpenningens förvärvsdel från och med 1.3.2002 till 45 procent (numera 42 %) av skillnaden mellan dagslönen och grunddelen.

Regeringen har beslutat att anslå 250 miljoner mark för att förbättra utkomsten för dem som får grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd. Anslaget tillsammans med indexjusteringen höjer grundskyddet med ca 8 mark. Regeringen har dessutom reserverat 125 miljoner mark för det inkomstrelaterade arbetslöshetsskyddet. Beslut om hur medlen skall användas fattas efter det att gruppen som utreder arbetslöshetsskyddet framlagt sitt förslag. Besluten bör träda i kraft i början av år 2002, senast 1.3.2002.

Föreslagna ändringar

Utgående från utredningarna föreslås att följande ändringar skall genomföras i arbetslöshetsskyddet i syfte att tillsammans med de arbetskraftspolitiska åtgärderna förbättra arbetslöshetsskyddet och arbetskraftspolitiken med inriktning på att motivera arbetskraften att stanna kvar i arbetslivet, förbättra arbetsförmågan och att främja sysselsättningen:

1. Arbetslöshetsdagpenningens nivå

Avgångsbidraget fogas till arbetslöshetsskyddet på så vis att personer som blivit uppsagda av ekonomiska eller produktionsskäl och har en minst 20-årig registrerad arbetshistoria bakom sig får under 130 dagar inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning, höjt med ett avgångsbidragstillägg. Höjningen är i genomsnitt 30 mk/dag. Behovet av ändringar i reglerna för fastställande av den inkomstrelaterade arbetslöshetsdagpenningen utreds skilt.

2. Utbetalningstiden för arbetslöshetsdagpenning

Om en person har fullgjort maximitiden för utbetalning av arbetslöshetsdagpenning, 500 dagar, och har varit anställd i minst 5 år under de senaste 15 åren och fyllt 59 år, har han eller hon rätt att få arbetslöshetsdagpenning till utgången av den månad under vilken han eller hon fyller 65 år (rätt till tilläggsdagar). Den som har rätt till tilläggsdagar med arbetslöshetsdagpenning och har en minst 20-årig arbetshistoria bakom sig får en högre inkomstrelaterad dagpenning genom att överskridningsprocenten för förvärvsdelen är 32,5 %. Villkoret för medlemskap i arbetslöshetskassan binds till arbetsvillkoret på ett sätt som avtalas särskilt.

Arbetsgivarnas ansvar för finansieringen av arbetslöshetspensionerna bibehålls oförändrat och överförs till arbetslöshetsskyddet, där självriskförandet skall tillämpas på arbetsgivarna inom alla sektorer enligt samma principer. Självrisk debiteras i situationer, där en uppsagd arbetstagare har rätt till tilläggsdagar.

De föreslagna ändringarna baserar sig på att ändringarna i arbetslöshetspensionen och de som införts för övergången i ålderspension samt ändringarna i intjänandet av arbetspension genomförs inom pensionssystemet enligt de principer som framförts i förhandlingarna om utvecklandet av arbetspensionerna.

3. Arbetsvillkor och återgångsvillkor

Arbetsvillkoren för att få ny rätt till dagpenning, det s.k. nollvillkoret och återgångsvillkoret, förkortas till 8 månader.

Granskningsperioden för att kontrollera om det s.k. begynnelsevillkoret är uppfyllt är 28 månader.

I fråga om arbete som utförts med hjälp av sammansatt stöd räknas hälften av förvärvstiden med i arbetsvillkoret.

4. Beräkning av arbetshistorien

Arbetshistorien räknas på samma sätt som för vuxenutbildningsstöd. Således skall också arbete som utförts före 23 års ålder beaktas. Förutom registrerat arbete skall, bl.a. vissa familjepolitiska ledigheter delvis beaktas i pensionssystemen som arbete.

5. Fastställande av dagpenningen för delvis arbetslösa

Heltidsanställningar som pågår högst 2 veckor omfattas av jämningsförandet.

Jämkad dagpenning kan även betalas i form av s.k. förskottsbetalning.

6. Arbetskraftspolitiska åtgärder

Skyldigheten att ordna arbete enligt 18 § sysselsättningslagen ändras så att den gäller personer som fyllt 57 år, som inte fått arbetslöshetsdagpenning för maximitiden och som enligt nuvarande bestämmelser skulle ha rätt till arbetslöshetsdagpenning fram till 60 års ålder utan hinder av maximitiden.

7. Övrigt

Utvecklandet av företagarnas arbetslöshetsskydd avtalas skilt, bl.a. bestämmelserna om s.k. efterskydd.

Återkrav av arbetslöshetsförmåner som tidigare krävts tillbaka till följd av att arbetslöshetspension beviljats retroaktivt slopas.

De extra administrationskostnader som arbetslöshetskassorna orsakats till följd av ändringarna ersätts. Samtidigt utreds behovet av ändringar i bestämmelserna om finansieringsandelar för betalning av administrationskostnader.

Periodiseringen av semesterersättning utvecklas så att den lön som skall periodiseras justeras.

Avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg ersätts på så vis att till arbetskraftsutbildningens utbildningsstöd och till utbildningsdagpenningen för arbetslösa betalas ett särskilt tillägg, som i genomsnitt uppgår till 30 mark per dag. Villkoren för att få detta tillägg förhandlas skilt så att ändringseffekterna är kostnadsneutrala jämfört med det nuvarande systemet för avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg.

Ändringarnas ikraftträdelse

Ändringarna angående rätten till tilläggsdagar och skyldigheten att ordna arbete föreslås träda i kraft så att de som är födda år 1949 eller tidigare omfattas av nuvarande bestämmelser. Ändringen i arbetsvillkoret för det samordnade stödet föreslås träda i kraft i början av år 2002. I övrigt föreslås att ändringarna i huvudsak träder i kraft i början av år 2003.

Kostnadsfördelningen och ändringarnas kostnadseffekter

Fördelningen av kostnaderna på de olika finansiärerna bibehålls oförändrat och ändringar i finansieringen som eventuellt behöver göras för att säkerställa fördelningen utreds skilt.

Ändringarna i arbetsvillkoret ökar kostnaderna för arbetslöshetsskyddet med ungefär 450 miljoner mark om året. Till följd av att tilläggsdagarnas nivå höjs ökar kostnaderna med ca 50 miljoner mark. Övriga kostnadstillägg uppgår till drygt 100 miljoner mark. Ändringen i åldersgränsen för rätt till

tilläggsdagar minskar dock kostnaderna för arbetslöshetsskyddet med ca 580 miljoner mark i året, varvid man uppnår ett jämviktsläge.

Lagstiftningsberedningen

Arbetsgruppen föreslår regeringen att det fortsatta beredningsarbetet inleds på det sätt som framförts så att de nödvändiga ändringarna kan införas i lagstiftningen under vårsessionen år 2002.

Arbetsgruppen har i sina förslag antagit att de strukturella ändringarna som framförts i förhandlingarna under ledning av verkställande direktör Kari Puro kommer att genomföras i arbetspensionssystemen. Om ändringarna inte genomförs, måste helheten omprövas.

Uppföljning av ändringarna

Målet är att ändringarna inte skall ge upphov till situationer, där arbetslösa hamnar utanför utkomstskyddets ramar. Därför följs ändringseffekterna upp och korrigeringar av eventuella missförhållanden förhandlas skilt.

Utkast 12.11.2001

REGERINGENS STÄLLNINGSTAGANDE FÖR ATT FRÄMJA SYSSELSÄTTNINGEN,
FÖR ATT ÖKA ARBETSKRAFTENS KOMPETENS OCH FÖR ATT FÅ ARBETS-
KRAFTEN ATT STANNA LÄNGRE KVAR I ARBETSLIVET

Regeringen inleder i samarbete med arbetsmarknadsorganisa-
tionerna utredningar av

- faktorer som utgör hinder för sysselsättningen av äldre arbetslösa, sysselsättningsskapande åtgärder och de krav som arbetslivet ställs inför då äldre arbetstagares arbete blir alltmer omfattande,
- modeller som gör det lättare för äldre arbetstagare att orka med sitt arbete och som skapar förutsättningar att överföra erfarenhet och know-how flexibelt till nykomlingar på arbetsplatsen,
- modeller som stöd för ledningen och som är till hjälp då man skall dimensionera personalen för att undvika skadlig överbelastning
- inläring som inhämtats vid stödarbete samt utvecklingen av det sammansatta stödet.

Regeringen ser dessutom för sin del till att det finns tillräckligt med resurser för den utbildning som lagen om företagshälsovård förutsätter, både arbetarskyddsmyndigheternas och arbetsförvaltningens resurser för arbetslivsrådgivningen och i frågor som gäller den äldre arbetskraften.